

Így kerültem Varsóba

Még gyermekkoromban kitűnt, hogy az idegen nyelv (akkor csak az orosz!) elsajátításához bizonyos érzékkel rendelkezem. A közgazdasági középiskola ún. nyelvi osztályában (emelt szintű orosz és angol) érettségiztem. Közben tanfolyamokon tökéletesíttem orosz nyelvtudásom. A Közgazdasági Egyetem külkereskedelmi szakán kívántam azt elmélyíteni. Ott másik nyelvnek az orosz mellett a németet választottam, mivel a középiskolás évek alatt megismert külkereskedelmi vállalat főképp ezen a nyelvt területen dolgozott.

Felvételt nyertem az egyetemre, de előtte közel egy éves katonai kiképzésen kellett részt vennem. Ez kikököntett a tanulmányokból, de végül is hasznosnak bizonyult, mert a kivándorláshoz valószínűleg ezért nem támasztottak akadályt. (Talán azért is, mert katonai ismereteim addigra elévültek vagy mert a szükséges okmányokat a lehetséges kiutazás előtt sokkal korábban benyújtottam?)

Az egyetemi évek alatt idegenvetőként is tudtam nyelvtudásom hasznosítani. Egyik lengyelországi utam alkalmával ismertem meg szintén közgazdász későbbi feleségemet. Ez fordulóponthoz jelentett életemben. Az előző terveim, munka egy külkereskedelmi vállalatnál nem valósulhattak meg. Valószínű nem lett volna belőlem jó kereskedő! Esküvőnk Budapesten volt. Úgy döntöttünk azonban, hogy Lengyelországban, Varsóban fogunk élni, mivel ott reméltünk mielőbb önálló lakáshoz jutni. Ezután beadtam a kivándorlási kérelmem. (Nem sokkal később Varsóban a körzeti rendőr felkereste feleségem szüleit, s nyilatkozatot kért, hogy apósom majd eltartja a vejét. Apósom válasza az volt, hogy az egyetemi végzettségű személy képes kell legyen biztosítani a maga és felesége ellátását. Ez valószínű a környezetvizsgálat része volt.)

A diploma kézhezvétele után, már másnap elindultam új életet kezdeni. 1970. novemberi kérészem után nem egész öt éven belül valóban beköltözhattünk a már szinte berendezett lakásunkba. Ebben lakunk ma is. Addig viszont Varsó határában, egy családi házban béreltünk szobát, s helyi érdekű vonattal jártunk a központban lévő munkahelyünkre.

Még kiköltözésem előtt bejelentkeztem magyar kereskedelmi külképviseletre, azaz az ún. kereskedelmi kirendeltségre, mert úgy számítottam, hogy végzettségem révén ott bizonyára találok munkalehetőséget. Erre akkor még nem volt lehetőség. Más munkahely keresése is gondokba ütközött. Szerettem volna nyelvtudásom felhasználni, de ilyen munkahely nem volt részemre elérhető, mivel külföldi állampolgár foglalkoztatásához a belügyi hatóságok hozzájárulása, valamint a lengyel állampolgárság volt a feltételek egyike.

Amint végzettségem a lengyel egyetem elismerte (nosztrifikálta) a diplomám, egy társadalmi szervezet gazdasági bázisát jelentő vállalatnál mint kezdő közgazdász kezdtem dolgozni. Ez alatt az idő alatt annyira megtanultam lengyelül, hogy a munkahelyen a még hiányos nyelvtudásom sem okozott gondot. Úgy látszik a gyerekkorban felismert nyelvérzék valóban létezett, mivel tanfolyam nélkül is egyre jobban tudtam magam kifejezni lengyelül. Az orosz nyelv ismerete szerintem sok tekintetben megkönnyítette részemre a lengyel nyelv elsajátítását. Másfél év után – 1972-ben az említett kereskedelmi kirendeltség Szwolężerów u. 10 alatti új székházának átadásával egy időben – ún. helyi alkalmazottként, azaz a lengyel dolgozók státuszában - a magyar kereskedelmi tanácsos tolmácsa lettem. Csak ritkán kellett megbirkóznom még részemre ismeretlen szakkifejezések fordításával. Munkám sokoldalú volt, szívesen végeztem, sajnos kezdeti fizetésem emelésére öt év után sem kerülhetett sor.

Ebben az időben utalták ki részünkre „a várva várt” önálló szövetkezeti lakásunkat egy ujonnan épült lakótelepen. Ennek berendezésénél igyekeztünk sok magyar terméket alkalmazni. Magyar ételekkel (pl. pörkölt galuskával) kínáltuk vendégeinket, akik élményeiket (néha részünkre

ismeretlen nyelven is) emlékkönyvünkben örökítették meg. Sokukkal sajnos már nem találkozhatunk, idővel elköltöztek vagy elhunytak, de emlékük még él.

Sokáig visszavágytam a megszokott magyar ízeket. Idővel - egészségi okokból – mégis a lengyel konyha lett a domináns.

Amikor megváltam a Tanácsosi Hivataltól, az előző munkahelyemre szívesen visszavettek, ahol lett előrelépési lehetőségem is. A cég központjában mint közgazdász dolgoztam. 1990 után a fő feladatomban a cég többnyire vidéki üzemeiben a számítástechnika bevezetése lett. Az így szerzett ismereteket később sikeresen fel tudtam használni.

Amikor a lengyel cégnél dolgoztam, alig volt lehetőségem használni a magyar nyelvet alkalmi fordításokon, vagy magyarországi szolgálati utakon kívül. Ezért 1990 után gyakrabban jártam be a Magyar Kulturális Intézetbe (kiderült, hogy egy ideig dolgozott ott egy fiatalabb volt iskolatársam is), valamint gyakran látogattam az itt élő magyarok összejöveteleit. Ekkor kapcsolódtam be a Lengyelországi Magyar Egyesület szervezésébe. A lengyelországi hivatalos útjaim alkalmával sikerült felkeresnem sok, szerte az országban lakó magyart. Többen az Egyesület tagjai lettek. Sajnos későbbiekben nem találtuk meg a módját, hogy velük tartós kapcsolatot alakítsunk ki.

2004 után az élet sok vonatkozásban megváltozott. Könnyebb lett világot járni, Lengyelországba is sok magyar fiatal jött tanulni. Többen itt alapítottak családot. Tapasztaltuk, hogy a magyarok gyorsan tudnak beilleszkedni itteni környezetükbe. Ezért is egyre kevesebb lett az igény, hogy az itt élő magyarok, mint régen - nyelvhasználat céljából, keressék egymás társaságát, találkozzanak, s járjanak a részükre szervezett rendezvényekre. Ezt a folyamatot az internet, közösségi hálók terjedése csak siettetette.

Amint lehetővé vált, kérelmeztem a lengyel állampolgárság megadását, de elutasították azt, feltételül szabva a magyar állampolgárságról való lemondást. Későbbi fellebezésemre - több mint 25 év után - 1998-ban kérésem rövid időn belül teljesült. Mindkét ország állampolgára lettem. Más lengyel cégnél való alkalmazásom ezután már nem ütközött akadályba.

Amíg szüleim éltek, igyekeztem gyakran meglátogatni őket. Ezzel nem volt gondom, csak 1989-ig Lengyelország elhagyása és a visszatérés járt sok formalitással (kiutazási vízum, visszautazási vízum).

Emlékezetes maradt számomra néhány élethelyzet.

Amikor a 70-es években a magyar kereskedelmi kirendeltségen dolgoztam, a munkabéremet a magyar állam finanszírozta, ezért a lengyel államnak – az érvényes lengyel jogszabályok szerint - nem kellett adót fizetnem. S aki nem fizetett adót, annak nem kellett fizetnie nyugdíjjárulékot sem. Mivel itt dolgoztam, természetesen Magyarországon sem tudtam fizetni a járulékokat. Ez részemre nem volt egyértelmű, nehogy ez majdan gondot okozzon. Érdeklődésemre a nyugdíjhatóság az álláspontját írásba is foglalta. Sok év után, lengyel cégeknél végzett munkám után a magyar munkáltatónál végzett munkaidőm szolgálati időként való beszámítása kérdésessé vált. Segített azonban, hogy bemutathattam az évtizedekkel előbbi állásfoglalást, ami végül részemre - másokhoz hasonlóan - pozitív döntést eredményezett.

1980-ban kihívást jelentett, hogy én kaptam az akkor kb. 10 ezer fős cégnél az első 8-bites számítógépet, zöld monitorral, magnetofonszállagú adattárolással – közgazdasági számítások elvégzésére. A számítási program ismerős informatikus által BASIC programozási nyelven készült. (Magyar vonatkozás, hogy a BASIC programozási nyelvet 1964-ben készítette Kemény János és Thomas Kurtz a Dartmouth College-ben, oktatási céllal.) Visszatekintve a számítástechnika alkalmazását illetően a cégnél ez volt az őskor. Később egyre modernebb gépek tették lehetővé részemre az egyre összetettebb gazdasági számításokat. Megismertem a

Framework, Lotus, majd MS Excel táblaszerkesztő programokat és használtam fel munkámban. A cég üzemében lassan, de megindult a számítógépek alkalmazása.

Ebben az időben még nem volt elérhető magyar nyelvű szövegszerkesztő program, de egy ChiWriter nevű program lehetővé tette a betűk pixelenként való magyarra alakítását, s így apám élettörténetét ennek segítségével sikerült kinyomtatnom. Ma már talán át kellene írnom egy jelenleg használatos program segítségével.

Emlékezetes maradt számomra az első nyugati utam 1976-ban. A magyar hatóságok kiterjesztették konzuli útlevelem érvényességét az európai országokra, feleségem megkapta az akkor lehetséges 100 dollár kiváltására az engedélyt, de a brit követség hiányolta viszont, hogy Nagy Britanniára való érvényesség nem szerepelt az útlevelemben. De végül ezt is sikerült elintézni. Távolsági busszal utaztunk, igen különös volt, hogy a határokon nem kérték az útlevelet, s minden gond nélkül eljutottunk Franciaországba. Rokonunk meglátogatása után komppal kívántunk átjutni Angliába. A beszálláskor siettették az emberek áthaladását, de mikor meglátták az én – talán részükre ismeretlen, bordó – konzuli útlevelem, leállították a sort. Az utánam állók türelmetlenkedtek, én pedig kellemetlenül éreztem magam. De a kompnak indulnia kellett, engem végül továbbengedtek. Ezután több gonddal nem találkoztunk.

2000-ben azt a vállalatot, ahol már négy éve dolgoztam felvásárolta egy amerikai fejlesztési alap, s immár 55 évesen megismerhettem a munkaviszony felmondásának amerikai gyakorlatát. („Tessék összepakolni a holmit, a számítógéphez már nem szabad nyúlni”.)

Közel 9 hónapon át kutattam új munkahely után. Ekkor járt le a Malév lengyelországi képviselőjének kiküldetése, akinek felesége intézte a Magyar Kulturális Intézet gazdasági ügyeit. Jelentkeztem a megüresedett helyre, s végzettségem és magyar állampolgárságom révén alkalmasnak találtak foglalkoztatni. Bár részemre lakást sem kellett finanszíroznia a magyar államnak, fizetésem az elődömnél is alacsonyabb szinten lett megállapítva. S ez öt éven át nem is változott. Közben az Intézet új székhelyre költözött. Egyre újabb elszámolási módokat kellett alkalmazni, munkámmal meg voltak elégedve. De amint a lengyel szabályok szerinti nyugdíjkorhatárt elértem, további foglalkoztatásomra nem volt igény.